

Sygn. akt I UK 31/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Zbigniew Korzeniowski
SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z odwołania M. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w K.
z dnia 19 lipca 2016 r., sygn. akt III AUa .../15,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w K. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 stycznia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził brak podstaw do obliczenia wysokości emerytury ubezpieczonego M. G. na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o

emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.; dalej ustawa emerytalna), wskazując, że ubezpieczony od 1 października 2008 r. pobierał już emeryturę.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2015 r. zmienił decyzję organu rentowego w ten sposób, że stwierdził, iż ubezpieczony ma prawo do obliczenia wysokości emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej. Sąd Apelacyjny w K. wyrokiem z dnia 16 lipca 2016 r. oddalił apelację organu rentowego.

W sprawie ustalono, że ubezpieczony, urodzony w dniu 22 lipca 1948 r., ukończył powszechny wiek emerytalny 22 lipca 2013 r. W dniu 8 sierpnia 2008 r. skarżący złożył wniosek o emeryturę i decyzją z dnia 19 sierpnia 2008 r. organ rentowy przyznał mu prawo do emerytury od 1 sierpnia 2008r., jednocześnie zawieszając jej wypłatę z uwagi na kontynuację zatrudnienia. Wysokość emerytury obliczono w oparciu o art. 53 ustawy emerytalnej. Od 1 października 2008 r. podjęto wypłatę świadczenia w związku z rozwiązaniem stosunku pracy przez ubezpieczonego.

Ubezpieczony podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu w związku z wykonywaniem umów zlecenia w O. w dniach 5 września 2014 r. i 14 listopada 2014 r. Dnia 11 grudnia 2014 r. wpłynął wniosek ubezpieczonego o emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego i jej obliczenie w myśl „nowych zasad”. Organ rentowy odmówił wyliczenia emerytury zgodnie z wnioskiem skarżącego i wydając zaskarżoną decyzję stwierdził, że art. 55 ustawy emerytalnej nie ma zastosowania do osoby, która przed złożeniem wniosku, o którym mowa w tym przepisie, miała już przyznane świadczenie emerytalne i je pobrała.

Sąd drugiej instancji uznał za bezzasadne stanowisko organu rentowego polegające na twierdzeniu, że przepis art. 55 ustawy emerytalnej nie dotyczy osób, które mają już status emeryta, tj. mają ustalone prawomocną decyzją organu rentowego prawo do emerytury i świadczenie to pobierają. Powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, w tym na uchwałę z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, w której Sąd Najwyższy stwierdził, że ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego

kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego polegające na błędnej wykładni przepisu art. 55 w związku z art. 26 i art. 27 ustawy emerytalnej, przez przyjęcie, że ubezpieczony po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie emerytalne i rentowe, zawierając dwie umowy zlecenia na jeden dzień.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną odwołujący się wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma usprawiedliwioną podstawę.

Sąd Najwyższy zajmował się już wykładnią art. 55 ustawy emerytalnej. Zgodnie z tym przepisem, ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53 tej ustawy. W kontekście rozpoznawanej sprawy należy przywołać stanowisko wyrażone w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257), zgodnie z którym ubezpieczony urodzony przed dniem 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po dniu 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 27 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, także i niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Identyczne stanowisko wyrażone zostało w późniejszych wyrokach Sądu Najwyższego: z dnia 10 lipca 2013 r., II UK 424/12 (LEX nr 1341674) oraz z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/12 (niepublikowany); z dnia 9 września 2013 r., II UK 23/13 (LEX nr 1375193); z dnia 19 marca 2014 r., I UK

345/13 (LEX nr 14552280); z dnia 18 września 2014 r., I UK 27/14 (LEX nr 1537287) oraz z dnia 8 lipca 2015 r. (Monitor Prawa Pracy 2015 nr 10, s. 549).

Skarżący nie kwestionuje tych poglądów, lecz skupia się na interpretacji zwrotu „kontynuował ubezpieczenie” i powołuje się w tym zakresie na stanowisko zawarte w powołanej wyżej uchwale II UZP 4/13, gdzie stwierdzono, że sformułowanie to w istocie oznacza „nie rozwiązał stosunku pracy”, niezależnie od tego, czy ubezpieczony wystąpił o przyznanie emerytury (wcześniejszej lub w niższym wieku emerytalnym).

W wyroku z dnia 29 stycznia 2014 r., I UK 411/13 (OSNP 2015 nr 4, poz. 56) Sąd Najwyższy wskazał, że przepis art. 55 samodzielnie określa podmiotowy krąg uprawnionych do obliczenia emerytury na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53. Jeżeli więc uprawniony, czyli ubezpieczony spełniający warunki do emerytury zwykłej, nie występuje o tę emeryturę, lecz kontynuuje ubezpieczenia i z wnioskiem o emeryturę występuje po 31 grudnia 2008 r., to już tylko na podstawie wykładni literalnej uprawnione są dalsze stwierdzenia. Zasadnicze wyraża teza, że chodzi o pierwszy wniosek o emeryturę zwykłą złożony po tej dacie, dlatego możliwość obliczenia emerytury na podstawie art. 26 nie przysługuje w przypadku wcześniejszego wystąpienia i uzyskania tej emerytury. Po wtóre, uprawnienie łączy się tylko z emeryturą zwykłą (z art. 27), czyli z emeryturą powszechną, stąd bez znaczenia jest to, czy ubezpieczony wcześniej uzyskał taką emeryturę. Istotne jest to, że dyspozycja przepisu odnosi się do ubezpieczonego, który kontynuuje ubezpieczenia emerytalne i rentowe po spełnieniu warunków do zwykłej (powszechnej) emerytury. Takie wnioski z wykładni literalnej mają dalsze uzasadnienie w wykładni systemowej. Chodzi o zasadę zależności wysokości emerytury od składek na ubezpieczenia emerytalne, która, ujmując generalnie, jest już bardziej rygorystyczna niż dla urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., albowiem o wysokości emerytury decyduje zgromadzony kapitał ubezpieczeniowy (składki). Taki kierunek wyznaczono w systemie emerytalnym, dlatego skoro emerytura ma być pochodną zgromadzonego kapitału, to odpowiednio powinien z niego korzystać ubezpieczony, któremu taki kapitał pozwala uzyskać wyższą emeryturę. Na tym gruncie przepis art. 55 przyjmuje w istocie funkcję regulacyjną. Uwzględnia zasadę, że prawo do emerytury powstaje z mocy ustawy z chwilą spełnienia warunków,

jednak ważniejsze jest to, kiedy ubezpieczony wystąpi o emeryturę, czyli będzie żądał realizacji prawa do powszechnej emerytury. Emerytury powszechnej (poza określonymi wyjątkami) nie przyznaje się z urzędu, czyli bez wniosku ubezpieczonego, nawet gdy uzyskał już uprzednio emeryturę wcześniejszą. W istocie to ubezpieczony urodzony przed 1 stycznia 1949 r. może zdecydować, czy będzie miał możliwość skorzystania z obliczenia emerytury na podstawie art. 26 (w związku z art. 55). Innymi słowy, art. 55 z jednej strony określa potencjalną możliwość obliczenia emerytury na podstawie kapitału składkowego, z drugiej natomiast, ze względu na określone w nim warunki, w tym kontynuację ubezpieczenia, stanowi ograniczenie w korzystaniu z takiego obliczenia. Dla tych, którzy kontynuowali ubezpieczenie, nie jest to więc szczególny przywilej, lecz zwykłe uprawnienie do emerytury pochodnej od składek, czyli w takim reżimie jak dla urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Ujawnia się tu także regulacyjny charakter przepisu, gdyż z obliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 nie korzystaliby ci, którzy choć mają niekrótkie ubezpieczenie po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (z art. 27), to jednak nie mają ciągłego (kontynuowanego) ubezpieczenia.

Z kolei w wyroku z dnia 20 września 2017 r., I UK 339/16 (LEX nr 2390759) wyrażono pogląd, że zwrot „kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe” po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie (art. 27 ustawy emerytalnej) wieku emerytalnego należy odczytywać jako konieczność pozostawania w wymienionych ubezpieczeniach w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, nieskorzystanie z powstałego w tym dniu prawa do emerytury i pozostawanie w ubezpieczeniu po tym dniu. Pogląd ten został podtrzymany w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2017 r., II UK 429/16 (LEX nr 2390729). Sąd Najwyższy podkreślił, że osoba, która nie podlegała ubezpieczeniom społecznym w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego i nie kontynuowała ich po tej dacie, lecz przystąpiła do ubezpieczeń dopiero w późniejszym czasie (rozpoczęła ubezpieczenia po osiągnięciu wieku emerytalnego), nie spełnia jednej z kilku kumulatywnych przesłanek, które w myśl art. 55 emerytalnej warunkują prawną możliwość ubiegania się o wyliczenie emerytury wedle metody "kapitałowej". W orzeczeniach tych podkreśla się, że reguły wykładni językowo-logicznej nakazują

nadawanie odmiennych znaczeń różnym pojęciom wykorzystywanym w jednym akcie prawnym, zatem konfrontacja pojęcia „podleganie ubezpieczeniu po dniu” z art. 108 ust. 1 ustawy emerytalnej (który chociaż nie dotyczy obliczenia, lecz przeliczenia emerytury - przewiduje podobną przesłankę) z wykorzystanym w art. 55 ustawy o emeryturach i rentach zwrotem „kontynuowanie ubezpieczeń po osiągnięciu wieku” skłania do wniosku, że o ile w pierwszej sytuacji możliwe jest zastosowanie przepisu względem osoby, która rozpoczęła stosunek ubezpieczenia po wskazanym w przepisie dniu, o tyle drugi zwrot wskazuje na okresowość i ciągłość podlegania ubezpieczeniom, która powinna rozpocząć się co najmniej w dniu osiągnięcia wieku emerytalnego i trwać po tym dniu.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę poglądy te podziela. Skoro ustawodawca użył zwrotu „kontynuował”, a nie „podlegał”, to dał wyraz temu, że uprawnienie do obliczenia emerytury wedle art. 55 ustawy emerytalnej mają ci ubezpieczeni, którzy w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, po pierwsze, podlegali ubezpieczeniom społecznym, po drugie, zamiast emerytury wybrali dalszą aktywność zawodową, kontynuując po tym dniu podleganie tym ubezpieczeniom.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc